

Att sörja en syster

Tidningen Arbetet 1991

Kriget i Mellanöstern. Människor dör. Först inga civila, sedan tusentals. Jaha. Människor dör. Ja, det är hemskt, än sen, det har dom väl alltid gjort.

En kväll för nästan exakt två år sedan ringer min mor och säger de fasansfulla orden: Åsa Elise är död.

Min lillasyster.

Eftersom jag har hört att det är viktigt för sorgeprocessen att se den döda vill jag göra det. Jag är fullständigt skräckslagen. Mina andra systrar tröstar och säger att det är inte så otäckt, att det syns att hennes själ inte är där.

Där ligger hon. Invirad i lakan, med bortvänt huvud och trotsigt uttryck. Och jag tycker visst att hon är där. Jag vill röra vid henne. Men jag har hört att lik är kalla, och eftersom jag vill ha mina varma minnen låter jag bli.

Jag vill sitta i ro och se på henne. Men bakom mig står vaktmästaren, rädd för mina reaktioner. Jag är för omskakad för att be honom lämna mig ifred. Det ångrar jag. Att jag inte satt hos henne, och tog avsked i min egen takt. Visserligen bara till hennes döda kropp, men ändå på något sätt tillsammans med henne.

Jag ångrar också att jag inte rörde vid henne. Denna längtan sitter ännu kvar, för hur skulle hennes kropps kyla kunna suddas ut våra minnen?

Som jag tjtade för att få ett syskon! Så stolt, och snopen, jag var när hon kom. Detta lilla liv, inte kunde hon vara till någons nytta. Inte kunde jag leka med henne, inte kunde vi dela hemligheter. Men det var min syster, min förstfödda syster, och jag minns hennes första minuter hemma. Jag var 9 år. Senare biter hennes vassa tänder mina fingrar. Hon övar volter i sängen i stället för att sova. Vi leker och jag hjälper henne med läxor fast hon inte alls vill springa mina ärenden. Lappar till henne när hon bara tjuter och tjuter, och hon tjuter än mer. Snart har hon växt ikapp mig. Hon har ett eget liv och mina åsikter är inte längre den stora Sanningen. Vi reser tillsammans, går på fester och sitter i var sin fåtölj och sticker tröjor.

Det är första gången som någon så nära går bort. Mina mor- och farföräldrar, förstås. Men de var gamla, man var inställd på att det skulle bli så. Min syster var så ung, därför så obegripligt.

Tusendels sekunder då jag fattar, som slag i magen, tappar andan. Jag snusar på en av hennes tröjor tills mina dofter tar över. En säck med kläder sparar jag länge, och öppnar då och då för att känna en fläkt av hennes liv. Och jag tänker; när dofterna är borta, då finns det inget kvar av det som var hon.

I mina minnen är hon levande men när jag ser hennes döda kropp inom mig blir det stopp. Gång på gång; levande, död – och så ingenting. Vart tar den döda vägen? Extentiella frågeställningar fyller mina tankar. Inga svar, endast egna fumliga formuleringar som tröstar hjälpligt.

Månaderna efter har jag stort behov av att träffa vänner och att få skratta. Jag är förvånad över att man får skratta, nu efteråt förstår jag att man måste göra det. Det ger kraft åt den första tiden.

Efter ett halvår, när jag tror att den värsta sorgen är över kommer reaktionen. Allt dessförinnan är bara ett chocktillstånd. Men det fattar jag inte utan går oroligt till läkaren. Varför orkar jag inte den minsta skitsak, kan det vara någon envis influensa? Tröttheten är omedgörligt och låter sig inte bevekaskas med några hälsotrix.

Att vilja men inte kunna, förfärligt. Vad säger man till andra när man inte får något gjort, inte vill vakna på morgonen, bara snubblar över sina egna ben? Min syster dog förra året?

Dom skulle inte tro man var klok. Det har du väl ändå kommit över vid det här laget! Och jag känner mig usel när sorgen tar tid. Det måste vara något fel, doktorn, cancer kanske? Nej, allt är normalt.

Som medborgare i ett fredligt välfärdssamhälle är jag privilegerad. Det allmänna medvetandet är ett stödsystem; det finns böcker om sorgearbetet, det finns läkare som skiljer mellan sorg och cancer, det finns terapeuter för dem som inte vill eller kan belasta vänner.

Sorgen får, i viss mån, ta den tid den kräver – utan att ens försörjning för den skull rasar samman helt och hållet. Idag, när tyngden har börjat släppa och kraften återvända, undrar jag: hur lång tid tar det då för dem, som överlever ett krig, att komma över sin individuella sorg? Vad innebär den samlade sorgen för ett fattigt, raserat land?